

ادبیات فارسی در رومانی

نویسنده : ویورل باجاکو

استاد زبان فارسی در دانشگاه رومانی

ترجمه : محمدعلی صوتی

فرهنگ اروپائی شناخت خود را با ادبیات مشرق‌زمین به وسیله شاهکارهای ادبی این سرزمین‌ها شروع کرد. رومانی، واقع بر سر راه شرق و غرب، نخست از طریق زبان یونانی و سپس به وسیله زبان فرانسه با ادبیات شرق آشنا شد.

ادبیات مشرق‌زمین از همان آغاز ظهور خود در فرهنگ رومانیایی اهمیتی خاص پیدا کرد؛ و این به دو علت بود: نخست به علت ارزش هنری این آثار و دوم به سبب ابراز علاقه خوانندگان برای شناخت محیط ناشناخته آن کشورها و مردمی که این آثار از بین آنان برمی‌خاست؛ از این میان، فرهنگ ایرانی در رومانی به علت شاهکارهای جاویدان ادبی خود مقام متمایزی در بین فرهنگهای شرقی کسب کرد.

توجهی که روزنامه‌های رومانی در قرون گذشته به مسائل قوم‌نگاری (انتوگرافی) و فرهنگ قومی سرزمین‌های مشرق نمودند، از موارد قابل تذکر است. از بین آنچه مربوط به ایران است، داستان منقول از هارتمن M. Hartmann، در سال ۱۸۸۴^۱؛ داستان به خاک سپردن فردوسی منقول از ژولیه لمتر Jules Lémaitre، در سال ۱۸۸۵^۲؛ و همچنین افسانه‌ای مربوط به سرچشمه شراب، در سال ۱۸۹۱^۳، را می‌توان نام برد.

چون از طرفی برای مردم رومانی، شرق در بسیاری موارد، در کشور تقریباً همسایه و بیشتر آشنای آنان: «ترکیه» خلاصه می‌شد، و از طرف دیگر همه افسانه‌ها از هزار و یک شب که سرچشمه عربی داشت، مأخوذ بود، تمایز افسانه‌های ایرانی از افسانه‌های دیگر، مخصوصاً آنجا که مأخذ داده نشده، بی‌اندازه مشکل است.

مسئله نه تنها قوم‌نگاری و فرهنگ‌قومی، بلکه دیگر دانستنی‌ها و جزئیات راجع به جغرافیا و هنر نیز برای خوانندگان جالب بود. از قدیمی‌ترین این آثار می‌توان ترجمه خاطرات سفر شارل تکسیه Charles Texier را از اصفهان در ۱۴ دسامبر ۱۸۳۹، نام برد. این کتاب در ۱۷ مارس ۱۸۴۰ به زبان رومانیایی منتشر شد. خواننده این کتاب اطلاعاتی درباره موقعیت سیاسی و مدل سازمان بندی دولتی ایران و آداب و رسوم ایرانیان به دست می‌آورد.

تئودور کدِرسکو Teodor Codrescu در سال ۱۸۴۶، مقاله‌ای به نام «یادداشت‌هایی درباره ایران»^۴ نوشت. در این مقاله مختصر و مستند، علاوه بر بیان وضع جغرافیایی و فرهنگی

ایران، از خرابه‌های تخت جمشید و آرامگاه‌های سعدی و حافظ نیز یاد شده است.
با این همه، مقالهٔ رادو یونسکو Radu Ionescu به نام «تاثیر در ایران»^۱ منتشر شده
در سال ۱۸۶۱ جالب‌ترین اینگونه مقالات است و آن اقتباسی است از یادداشت‌های درس الکساندر
هدسکو Alexandre Chodzko استاد شرقشناسی کلژ دو فرانس. این مقاله را می‌توان تک پژوهی
Monography کوچکی از تکامل تاثیر ایران دانست که ویژگی‌های انواع مختلف نمایشنامه‌های
ایرانی (از جمله پهلوان کچل Ketchel Pehlevan) را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و ضمن
برشردن عنوان ۳۳ نمایشنامه، ترجمه یکی از آنها را هم آورده است.

اغلب به مناسبت وقوع اتفاقات مهم سیاسی و یا پیش‌کشیده شدن بحث دربارهٔ وضعیت
سیاسی بعضی از کشورهای جهان، مقالاتی در روزنامه‌ها انتشار می‌یافت. مثلاً در سال ۱۸۵۷،
مقاله‌ای تحت عنوان ایران Persiea، هم‌زمان با بحث‌های بین‌المللی دربارهٔ این کشور منتشر شد.
نویسنده قبل از ورود به مطلب و تشریح مسائل تاریخی و جغرافیایی ایران، لزوم کمک کشورهای
بزرگ اروپایی را به کشورهای آسیایی برای رهایی از عقب ماندگی تأکید می‌کند و اینکه بایستی
اروپائیان راه ترقی را با توسعهٔ تجارت و صنعت و از بین بردن بعضی از سنن و خرافات به روی
آنها بگشایند.^۲

در کتابخانه‌های بزرگ شهرهای بوکارست، کلژ Cluj، آلبایولیا Alba-Iulia و تیرگو
مورش Tirgu-Murses تقریباً همه آثار اروپایی مربوط به تاریخ و فرهنگ ایران که تا نیمه قرن
گذشته نوشته شده، نگهداری می‌شود. علاوه بر این، هم‌اکنون از مخازن کتب و نسخ خطی شرقشناسی
چون توماتی چپاریو^۳ Timatei Cipariu و کنستانتین جورجیان^۴ Constantin Georgian

* این مقاله متن سخنرانی است که نویسنده در سیه‌پوزیون «ایران - ۲۵۰۰» که به وسیله انجمن
شرقشناسی رومانی در اکتبر ۱۹۷۰ ترتیب داده شده بود، قرائت کرد. رگ: ویورل باجاکو، تبدلات ادبی
رومانی و ایران، در Orizont شماره ۳ (۵۱۷)، اول ژوئیه ۱۹۷۰، ص ۳.

۱ - داستان ایرانی در Telegraful român شماره ۳۲، سال ۱۸۸۴، ص ۴۶ - ۴۵.

۲ - به خاک سپردن فردوسی، افسانه فارسی، در România Libera، شماره ۹، سال ۱۸۸۵،

ص ۲۴۰۰.

۳ - اسطورهٔ فارسی درباره سرچشمه شراب، در Gazeta Transilvaniei، ۵۴ (۱۸۹۱)،

شماره ۲۶۰.

۴ - شارل تکسیه، دربارهٔ ایران، در Albina româneasca، یاش، (۱۱)، شماره ۲۲، ۱۷

مارس ۱۸۴۰، ص ۸۸.

۵ - تئودر کدرسکو، نظری به ایران، در Icoana lunei، یاش، (۲)، شماره ۳۰، ۸ مه

۱۸۴۶، ص ۲۳۵ - ۲۳۳.

۶ - تاثیر در ایران، در Independenta، بوکارست، (۴)، شماره ۴۸ - ۴۰، ۱۳ نوامبر ۱۸۶۱.

۷ - در Noua Albina Româneasca، شماره ۱، سال ۱۸۵۷، ص ۷ - ۶.

۸ - توماتی چپاریو (۱۸۸۷ - ۱۸۰۵) ادیب و زبان‌شناس رومانیایی که به زبان عربی تسلط کامل داشت.

کتابخانه‌ای بسیار نفیس از نظر نسخ خطی شرقی که در بین آنها نسخ خطی فارسی نیز یافت می‌شود، از خود

به جای گذاشت. برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به مقالهٔ ی. گلدن بیرگ در سالنامه دانشگاه بوکارست،

سال ۱۹۷۱.

۹ - کنستانتین جورجیان (۱۹۰۴ - ۱۸۵۰) شرقشناس رومانیایی که تحصیلات خود را در زمینهٔ دستور

زبان تطبیقی هند و اروپایی، سانسکریت و فارسی باستان در پاریس و لایپزیک به انجام رسانده بود. وی بین

سالهای ۱۸۷۹ - ۱۸۷۶ در دانشگاه بوکارست زبان سانسکریت تدریس می‌کرد. ترجمه‌های زیادی از آثار شعرای

فارسی زبان در بین یادداشت‌های او که در کتابخانه فرهنگستان علوم بوکارست از آنها نگهداری می‌شود، باقی

مانده. در بین یادداشت‌های او طرحی از تاریخ ادبیات ایران نیز وجود دارد. کتابخانه با ارزشی از وی

مخصوصاً در قسمت ایران‌شناسی به یادگار مانده است. برای اطلاعات بیشتر دربارهٔ او رجوع شود

به مقاله: ت. یوردانیسکو T. Iordanescu، یک شرقشناس رومانی، خاطراتی دربارهٔ چ. جورجیان در

Convorbiri Literare، سال ۱۹۰۷ (۴۱) ص ۸۲۹ - ۸۲۵.

ویا کتاب دوستانی از قبیل کنستانتین اولتل نیچانول^{۱۰} Constantin Oltelnicianul در کتابخانه فرهنگستان علوم بوکارست و کلوژ نگهداری می‌شود.

چندین سال پیش میهاییل گوب او گلو^{۱۱} Mihail Guboglu فهرستی از نسخ خطی شرقی موجود در کتابخانه‌های رومانی تهیه کرد. با این حال هنوز شرقشناسانی چون آتورل دچهای^{۱۲} Aurel Decei وی. گلدن برگ^{۱۳} Y. Goldenberg در این باره مشغول تحقیق هستند. هم‌اکنون محمدعلی صوتی ضمن تصحیح فهرست قدیم، تهیه فهرستی کامل و دقیق از مجموعه نسخ خطی فارسی کتابخانه آکادمی بوکارست را بر عهده دارد.

برای صفات مشترکی که بین ادبیات عوام‌پسند رومانی و فارسی وجود دارد، شواهدی در دست است. با این حال این اعتقاد هست که ایران فقط یکی از مراحل انتقال بعضی از انگیزه‌های ادبی از هند به رومانی بوده است، چنانچه بیزانس نیز همین حالت را بین ادبیات فارسی و رومانی داشت.

با چشم‌پوشی از چند مورد غیر اقناع‌کننده (در آثار دیمیتریه کاتته میر^{۱۴} Dimitrie Cantemir و ب. پ. هاشدئو^{۱۵} B. P. Hasdeu) ادبیات فارسی خیلی دیر به عامه مردم شناسانده شد.

گلستان سعدی اولین کتابی است که از ادبیات فارسی به زبان رومانیایی به وسیله استاد گئورگه پوپسکو چکانیل^{۱۶} Gheorghe Popescu-Ciocanel ترجمه شد و به سال ۱۹۰۵ در شهر پلویشت Ploiesti به چاپ رسید. این ترجمه کامل (به طوری که خود نویسنده یادآور شده) از «زبان اصلی» صورت گرفته است. با همه قصوری که در ترجمه از لحاظ هنری به عمل آمده، معهذات انتشار آن نقطه عطفی است برای شناخت مستقیم ادبیات فارسی در رومانی.

شتفن^{۱۷} ا. یوسیف^{۱۷} Stefan O. Iosif مترجم توانا و معروف اواخر قرن نوزدهم و اوائل قرن بیستم آثار متعددی از شاهکارهای ادبیات جهان را به زبان رومانیایی ترجمه کرد. او از ادبیات فارسی برگردان دو قطعه از آثار سعدی را به عنوان‌های طغرل و نگهبان^{۱۸} Thogrul si strajerul و اندرز در بیابان^{۱۹} Stat în pustie منتشر کرد.

جرج کسبوك^{۲۰} George Cosbuc در سال ۱۹۱۱ برای اولین بار ترجمه‌ای از «نامه فردوسی به سلطان محمود» را منتشر ساخت^{۲۱}. وی در این ترجمه فقط برگردان آزادی را از ترجمه آلمانی آدولف فردریک فن‌شاه Adolph Friederich von Schach را ارائه کرده است^{۲۲}. مجموعه کتب فاکلا^{۲۳} Facla (مشعل) در سال ۱۹۱۰ یا ۱۹۱۱ شماره ۶ خود را اختصاص به ترجمه‌ای از ادبیات فارسی داد. این کتاب که ترجمه منشور و آزادی از اشعار نظامی است «رؤیا و حقیقت» نام دارد. در آغاز کتاب مقدمه‌ای درباره زندگی و آثار شاعر آمده است. مترجم کتاب معلوم نیست.

جرج دان^{۲۴} George Dan شاعر رومانی، بعد از گذشت نیم قرن، گلستان سعدی را با استفاده از ترجمه گک. پوپسکو چکانل دردوچاپ منتشر کرد. چاپ نخست^{۲۴} فقط شامل بعضی از مقالات گلستان است و مقدمه آن نوشته رستم علی‌یف، ایران‌شناس روس می‌باشد. دومین ترجمه در سلسله انتشارات «کتابخانه برای همه» (کتابهای جیبی) در تیراژ زیادی به طبع رسید^{۲۵}. این چاپ متن کامل و ترجمه تجدیدنظر شده گلستان را بر اساس ترجمه دقیق روسی آن (منتشر شده در سلسله انتشارات فرهنگستان علوم شوروی، سال ۱۹۵۹) به دست می‌دهد. مقدمه کوتاه این ترجمه به قلم آکادمیسین تو در ویانو Tudor Vianu است^{۲۶}. دقت ترجمه دومین چاپ هیچگونه شکی برای ما باقی نمی‌گذارد که مترجم برگردان کتاب را فقط از زبان روسی انجام داده، مخصوصاً وی از حمایت کامل مترجم بی‌نظیر و مشهور زبان روسی والتین واسیلیو^{۲۷} Valentin Vasiliu نیز برخوردار بوده است.

دکتر جرج اولی‌پرو^{۳۲} George Ulieru بین‌سالهای ۱۹۰۹ - ۱۹۰۵ با «شوقی سرشار

۱۰ - برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به مقاله: ایوان لوبو Ioan Lupu ، یک کتابدوست رومانیایی در نیمه اول قرن نوزدهم، کاپیتان کسانتین اولته نیجانول، در: Studi si cercetari de bibliogie شماره ۳، سال ۱۹۶۰، ص ۱۳۸.

11. Mihai Guboglu, Inventarul manuscriselor orientale din Biblioteca Academiei Române, Anale Acad. Rom. Mem. sect. ist., s. III, t. XXVIII, mem. 4, Bucuresti, 1946, p. 16-51; Mihai Guboglu, Manuscrisele si, tipariturile orientale din fondul T. Cipariu, Limba si literatura, III, 1957.

۱۲ - آثورل دهجای، نسخ خطی اسلامی بازمانده از چپاریو و دیگران در کتابخانه کلوژ، سخنرانی قرائت شده در سیمپوزیوم «ترانسیلوانیا و شرق»، کلوژ، ۲۲ و ۲۳ مه ۱۹۷۱.

13. Yves Goldenberg, Anabele Universitatii Bucuresti, Seria Stünțe, Sociale-Filologie, nr. 25, p. 475 - 489; Analele Universitatii Bucuresti, Seria Limbi Clasice si Orientale, XX, 1971, p. 113 - 123.

۱۴ - دیمیتربه کاتنه میر (۱۷۲۳ - ۱۶۷۳) بین سالهای ۱۷۱۱ - ۱۷۱۰ فرمانروای ملداوی بود و پس از این تاریخ به روسیه فرار کرد. بی‌تردید وی را می‌توان بزرگترین شرقشناس رومانی دانست. کاتنه میر مدت ۲۲ سال در قسطنطنیه اقامت داشت و در این مدت کاملاً به فرهنگ مشرق‌زمین تسلط یافت. غیر از کتبی که مستقیماً مربوط به رومانی می‌شود، از وی آثار در باب شرقشناسی به جای مانده است، از آن جمله است:

- قرآن یا روش دین اسلام (ترجمه شده به زبان روسی در سال ۱۷۲۲).

- تاریخ پیشرفت و سقوط امپراتوری عثمانی (ترجمه شده به زبان انگلیسی در ۱۷۳۵ - ۱۷۳۴).

- رساله‌ای درباره موسیقی ترکی.

از آنجا که وی به زبان فارسی نیز آشنا بود، در آثار وی اشارات زیادی به تاریخ و ادبیات ایران دیده می‌شود. کاتنه میر در سال ۱۷۱۴ به عضویت فرهنگستان سلطنتی برلین درآمد.

۱۵ - بوگدان پتریچی‌کو - هاشدو Bogdan Petriceicu Hasdeu (۱۸۳۸ - ۱۹۰۷) از ادبا و تاریخ‌شناسان بزرگ رومانی است که در مطالعات زبانشناسی خود تحقیقاتی در مورد زبانهای سانسکریت و فارسی نیز به عمل آورد. وی که از پیشقدمان مطالعات فرهنگ قومی است، تحقیقاتی در زمینه فرهنگ قومی تطبیقی نیز آغاز کرد و کتاب با ارزش «کوکو و بدیده نزد رومانی‌ها و ایرانیان» ثمره همین بررسی‌های اوست.

«Cucul si turturica la români si la persani»

۱۶ - در نهم مارس ۱۹۶۹ در شهر پلویشت سیمپوزیونی برای برگزاری جشن صدمین سال تولد گ. پوپسکو - چکانل ترتیب داده شد. در همان زمان نیز مجموعه‌ای از مقالات تحت عنوان «گ. پوپسکو - چکانل، شرقشناس پلویشتی» منتشر شد که در آن مقاله «گلستان سعدی به زبان رومانیایی» نوشته ویورل باجاکو نیز به چاپ رسیده است.

۱۷ - شتفن اوکناویان یوسیف (۱۸۷۵ - ۱۹۱۳).

18 - Albina, VIII, nr. 4, 24 Oct. 1904, p. 96.

۱۹ - همان مجله، ص ۹۷ - ۹۶ و در مجله Semanatorul، (۷)، شماره ۲۵، ص ۶۰۳، ۱۵ ژوئن ۱۹۰۷.

۲۰ - جرج کشبوك (۱۹۱۸ - ۱۸۶۶) از شعرای کلاسیک رومانی است.

21 - Românul, Arad, I, nr. 210, p. 1-3. ۸ اکتبر ۱۹۱۱

۲۲ - رگ: ج بوگدان - دویکا G. Bogdan-Duica، کشبوك و فردوسی در Ramuri, XVI, nr. 34, p. 539-542 مورخ ۲۴ سپتامبر ۱۹۲۲؛ و همچنین مقدمه دیوان اشعار کشبوك، نوشته دومیتر و میکو Dumitru Micu، بوکارست، ۱۹۶۱.

۲۳ - جرج دان (۱۹۷۲ - ۱۹۱۶) علاوه بر اشعار خود، ترجمه‌هایی از اشعار شرقی (فارسی و هندی) نیز دارد.

24 - Saadi, Gradina florilor "Golestan", Bucuresti, 1959.

25 - Saadi, Golestan (Gradina florilor), BPT, nr. 264, Bucuresti, 1964.

۲۶ - توآدر ویانو (۱۹۶۴ - ۱۸۹۷) زیباشناس، متخصص تاریخ ادبیات، فیلسوف و نویسنده رومانی.

۲۷ - جرج اولی‌پرو (۱۸۸۴ - ۱۹۴۳) پزشک بود ولی به واسطه چاپ مقالات و یک جلد کتاب او را به عنوان نویسنده نیز می‌شناسند. وی در زمینه ترجمه فعالیت‌های چشمگیری داشت.

از شناساندن نفایس حکمت شرق به خوانندهٔ رومانی، اندر زها و حکایات سعدی را از زبان انگلیسی به رومانمایی ترجمه و به تدریج در روزنامه‌ها و مجلات شهرستانی که یا خود آنها را سرپرستی می‌کرد و یا با آنها همکاری داشت، به چاپ رساند. وی در سال ۱۹۲۴ مجموعه‌ای از ترجمه‌های خود را به نام «ضمانت سکوت» منتشر کرد و آنچه از آثار سعدی ترجمه کرده بود، تحت عنوان‌های: «باغ میوه‌های حکمت»^{۲۸} (ص ۶۶ - ۳۸) و «اندر زها»^{۲۹} (۷۱ - ۶۷) در این کتاب جای داد.

دکتر اولی‌پرو ترجمه‌های دیگری را از آثار سعدی نیز به تدریج تحت عناوین: «داستان‌هایی با اندر زهای اخلاقی»^{۳۰} و «گرسنگی عظیم»^{۳۱} منتشر کرد.

چنانچه دیدیم، ترجمهٔ آثار سعدی به هر صورت خوانندگانی یافته بود، ولی رباعیات عمر خیام به وسیله ترجمه‌های زیبایی که از زبانهای انگلیسی یا فرانسه انجام می‌شد، مشتاقان بیشتری داشت.

مشهورترین ترجمه‌هایی که از آثار خیام صورت گرفت، از این قرارند:

- ترجمهٔ د. الکساندرو ویتسیانو Alexandru Vitianu، ککستانتسا، ۱۹۲۳، از روی چاپ انگلیسی ۱۸۵۹ ادوارد فیتزجرالد.

- ترجمهٔ ال. ت. ستاماتیاد Al. T. Stamatiad، بوکارست، ۱۹۳۲. دو چاپ دیگر نیز از این ترجمه منتشر شد که آخرین آن در سال ۱۹۴۷ بود.

- ترجمهٔ ای. ک. سیورانو I. Ch. Severeanu، کلوز، ۱۹۳۷.

آخرین ترجمه‌های رباعیات خیام را مدیون شاعران مرحوم: جرج پوپا^{۳۲} George Popa و جرج دان هستیم. ج. پوپا ترجمهٔ خود را از روی ترجمهٔ فرانسه ف. توسن F. Toussaint انجام داد. ج. دان به همراهی شکوفه سعیدی ترجمه‌ای به صورت دو زبانی (فارسی - رومانی) در سلسله انتشارات اونیورس منتشر کرد.^{۳۳}

چند دهه‌ای است که ترجمه‌های گوناگونی از رباعیات خیام در مجلات منتشر می‌شود. در این راه شعرائی در سطوح مختلف اشتهار و حتی دانشمندان نیز کوشش‌هایی مصروف داشته‌اند تا ترجمه رباعیات را استادانه‌تر عرضه نمایند. از میان آنان می‌توان شاعران زیر را نام برد: د. ستویچسکو^{۳۴} D. Stoicescu، ت. سیمینسکی^{۳۵} Th. Simensky، ایوزیو کامیلار Eusebiu Camilar، اتوشتارک^{۳۶} Otto Starck و س. یونسکو - آنجل S. Ionescu - Angel. سعی همه مترجمان در این ترجمه‌ها بر این است تا با درک دقیق اشعار خیام، ترجمهٔ خود را هر چه بیشتر به اشعار اصلی نزدیک کنند.

عقیدهٔ ما بر این است که ترجمهٔ ویتسیانو (سال ۱۹۲۳) می‌بایستی سرنوشتی بهتر از این داشته باشد، ولی به علت انتشار پی‌درپی ترجمهٔ ستاماتیاد به زودی فراموش شد. موفقیت ترجمه ستاماتیاد نیز ارزان به دست نیامده بود، به دلیل اینکه او نیز از پیشقدمان ترجمهٔ رباعیات خیام به زبان رومانمایی است.

زبان‌شناس بنام، اوید دنوشیانو - پسر Ovid Densusianu که از لحاظ تحقیقات ایران‌شناسی خود معروف است، ترجمه‌ای از کتاب Le jardin des carrses فرانتس توسن را منتشر کرد. وی علاوه بر ترجمهٔ کتاب، ۲۰ شعر از خود نیز بر آن افزود و همچنین در مقدمه متذکر شده که ترجمهٔ فرانسوی اشعار، زیاده از حد آزاد است.

در طول چند دهه روزنامه‌های محلی رومانی به ترجمهٔ آثار نویسندگان خارجی که اکثر آنان بنازگی در کشور خود به نشر آثار خود آغاز کرده بودند، پرداختند. با این وصف جالب به نظر می‌رسد که در اولین دهه‌های قرن حاضر، در مجلهٔ لوجیفرو ل Lucafarul (منتشر شده در شهر سیبو Sibiu) دست‌کم هشت‌بار به ترجمه اشعار حافظ از سه مترجم: آتورل اسکا^{۳۷} Aurel Esca، اکاترینا پیتیش^{۳۸} Ecaterina Pitis و واسیله ستویکا^{۳۸} Vasile Stoica

برمی‌خوریم. در همین مجله و. ستویکا ترجمه‌هایی از رباعیات خیام را نیز منتشر می‌کرد.
 جرج دان اولین کوششها را برای انتشار يك مجموعه از اشعار شعرای فارسی‌زبان به عمل
 آورد و جنگی تحت عنوان «شاعران پارسی»^{۳۹} و شامل منتخباتی از اشعار: رودکی، دقیقی،
 فردوسی، منوچهری، عمر خیام، سعدی و حافظ را منتشر ساخت.
 بوعلی دانا^{۴۰}، شامل دو افسانه محلی دربارهٔ ابن سینا (گردآوردیده مرحوم صبحی مهتدی)
 در سال ۱۹۶۷ در سلسله انتشارات کودکان Traista cu povesti (همین افسانه‌ها) به ترجمه و یورل
 باجاگو منتشر شد.

در این جا باید اشاره‌ای نیز به «منتخب اشعار عشقی جهان» بنمائیم. ماریا بانوش
 Maria Banus در فصل اشعار فارسی این مجموعه، ترجمهٔ اشعار مولوی و حافظ را آورده است.^{۴۱}
 برگزاری جشن‌های دوهزار و پانصد ساله شاهنشاهی ایران در سال ۱۹۷۱، در زمینه
 انتشاراتی واقعه مهمی بود و به این مناسبت تعداد قابل توجهی از آثار ادبیات فارسی به صورت
 مجلدات جداگانه و یا در مجلات ادبی منتشر شد.

در بهار ۱۹۷۱، شماره ۶۱۹ سلسله انتشارات «کتابخانه برای همه» به منتخبات افسانه‌های
 ایرانی اختصاص یافت. این کتاب شامل ۳۵ افسانه و تحت عنوان پادشاه و وزیر Padisahul si vizirul

- ۲۸ - چاپ شده در Facla Muscelului، (۲)، شماره ۳، ص ۳، فوریه ۱۹۲۷؛ Rîndunica
 (۳)، شماره ۱، ص ۳-۴، آوریل ۱۹۲۷؛ Piatra Craiului، (۱)، شماره ۱، ص ۴، آوریل
 ۱۹۲۸؛ و همچنین شماره‌های ۱۱ و ۱۲ مجلهٔ اخیر الذکر، ژانویه و فوریه ۱۹۲۹.
 ۲۹ - چاپ شده در Rîndunica، (۳)، شماره ۱، ص ۶، آوریل ۱۹۲۷ با عنوان: مرواریدها.
 ۳۰ - چاپ شده در Rîndunica، (۱)، شماره ۱، ص ۶، ژوئن ۱۹۲۵؛ و همچنین در
 Glasul tarî، (۶)، شماره ۷، ص ۲۱، اکتبر ۱۹۲۶.
 ۳۱ - چاپ شده در Focla Muscelului، (۲)، شماره ۳، ص ۳، فوریه ۱۹۲۷؛ و در
 Muscelul nostru، (۱)، شماره ۳، ص ۸-۹، ژوئن ۱۹۲۹.
 ۳۲ - عمر خیام، رباعیات، بوکارست، ۱۹۶۹.
 ۳۳ - عمر خیام، رباعیات، بوکارست، بدون تاریخ، (۱۹۷۲).
 ۳۴ - عمر خیام، رباعیات، در Analele Dobrogei، (۳)، شماره ۱، ص ۵۳-۵۱، ژانویه - مارس
 ۱۹۲۲ و همچنین در همین مجله (۳)، شماره ۲، آوریل - ژوئن ۱۹۲۲، ص ۲۱۲ - ۲۱۱.
 ۳۵ - عمر خیام، رباعیات، در Insemnari iesene، (۵)، ص ۵، ۱۹۴۰.
 ضمناً یادآور می‌شویم که توفیل سیمینسکی (۱۹۶۸-۱۸۹۶) استاد دانشگاه و بزرگترین مترجم زبان
 و ادبیات قدیم هندی در رومانی بود. وی به چهارده زبان منجمله فارسی آشنائی و مجموعه‌ای از کلمات قصار
 و اندرزها از این زبانها به زبان رومانیایی ترجمه کرد.

- ۱۶ فوریه ۱۹۰۹ 36 - Hafis: Cîntece, Luceafarul, VIII, nr. 4. p. 84.
 ۱ ژوئن ۱۹۰۹ 37 - Hafis: Cîntece, Luceafarul, VIII, nr. 11. p. 259.
 ۱۶ ژوئن ۱۹۰۹ 38 - Hafis: Catrene Luceafarul, VIII, nr. 12, p. 270
 Hafis: Gîndul, Luceafarul, VIII, nr. 18, ۱۵ سپتامبر ۱۹۰۹ p. 403
 Hafis: O n-asculta . . . , Luceafarul, VIII, nr. 24, ۱۶ سپتامبر ۱۹۰۹ p. 555
 Hafis: Strofe, Luceafarul, IX, nr. 15-16, ۱۶-۱ اوت ۱۹۱۰ p. 383
 Hafis: O, nu-ni zîmbi . . . , Luceafarul, IX, nr. 22, ۱۶ نوامبر ۱۹۱۰
 ص ۵۴۱.

- ضمناً ترجمهٔ دیگری از حافظ با عنوان: Cîntec (ترانه) در مجلهٔ Luceafarul، شماره‌های ۱۶
 و ۱۷، سال انتشار ۸، ۱۵ آگوست و ۱ سپتامبر ۱۹۰۹، ص ۳۶۶، به امضای E. S. به چاپ رسید.
 ۳۹ - شاعران پارسی، در سلسله انتشارات «زیباترین اشعار» بوکارست، ۱۹۶۳.
 ۴۰ - بوعلی دانا، بوکارست، ۱۹۶۷.
 ۴۱ - منتخب اشعار عشقی جهان، بوکارست، ۱۹۶۵، ص ۳۵۷ - ۳۵۵.

به ترجمه ولادیمیر گلین Vladimir Colin و ویورل باجاکو در ۷۰ هزار جلد منتشر شد.^{۴۲} منتخبات اشعار فارسی نیز در سلسله انتشارات مذکور به شماره ۶۶۹ و تحت عنوان بلبلان فارسی^{۴۳} منتشر شد. این مجموعه که اشعار ۳۱ شاعر فارسی زبان بین قرون دهم و بیستم میلادی و شرح حال کوتاهی از آنان را در بر می گیرد، به وسیله جرج دان ترجمه شده بود. کوشش موفقیت آمیز او برای اولین بار تصویری کلی از نبوغ شعری را در زبان فارسی به خواننده رومانی زبان داد. مقدمه کتاب به قلم تاریخ زبان، ویرژیل کیندا Virgil Căndea است.

در طول ده سالی که جرج دان به شناساندن ادبیات فارسی در رومانی همت گماشت، مجموعاً شش جلد از ترجمه های او به چاپ رسید: دو طبع گلستان، دو مجموعه اشعار فارسی، ترجمه ای از رباعیات عمر خیام به صورت دوزبانی و ترجمه ای بسیار نارسا از منتخبات شاهنامه^{۴۴}. در همان زمان که مجلات ادبی به مناسبت جشن های دو هزار و پانصد ساله شاهنشاهی صفحات خود را وقف انتشار ترجمه های آثار ادب پارسی کرده بودند^{۴۵}؛ ماهنامه قرن بیستم ۸۰ صفحه از مجله خود را به مطالب مربوط به ایران اختصاص داد. این شماره مزین به مینیاتورهای ایرانی و اشعاری چند از حافظ، خیام و ابن یمین به زبان و خط فارسی بود و علاوه بر ترجمه این اشعار؛ آثاری از دیمتریه کانتیه میر، منتسکیو، ولتر، گوته و بخش هایی از سفرنامه آدام اوله یاریوس Adam Olearius را در بر می گرفت.

مقالاتی که در این شماره از نویسندگان معاصر رومانی به چاپ رسید به قرار زیر است:

- هنری برمس Henri Broms، مقاله: حافظ، خیام و شرق^{۴۶}.
- میهای ایسیسکو Mihai Isbasescu، مقاله «شکوهِ ادبیات پارسی در ادبیات آلمانی».
- یادداشت های سفر مارتا بیسکو^{۴۷} Martha Bibescu در روزهای ۲۶ تا ۲۸ مه سال ۱۹۰۵ در اصفهان تحت عنوان: گل های ایران. هزاران ساله.
- آندره ای برزیانو Andrei Brezianu، مقاله: اصفهان و اولین اثر مارتا بیسکو^{۴۸}.

۴۲ - پادشاه و وزیر، بوکارست، ۱۹۷۱، ترجمه ولادیمیر گلین و ویورل باجاکو؛ مقدمه، زیرنویس ها و انتخاب افسانه ها از ویورل باجاکو، افسانه ها از کتاب های زیر گلچین شده است: ف. صبحی مهتدی، افسانه ها، جلد اول و دوم؛ افسانه های بوعلی سینا؛ افسانه های کهن، جلد دوم؛ دیوان بلخ و دژ هوشربا؛ - امیر قلی امینی، سی افسانه از افسانه های محلی اصفهان؛ - کوهی کرمانی، پانزده افسانه از افسانه های روستائی ایران؛ - جلال آل احمد، جزیره خارک.

۴۳ - بلبلان فارسی، منتخبات اشعار فارسی (از قرن دهم تا بیستم)، بوکارست، ۱۹۷۱.

۴۴ - بلبلان فارسی، منتخبات اشعار فارسی (از قرن دهم تا بیستم)، بوکارست، ۱۹۷۱.

۴۵ - به همین مناسبت نمایشگاهی نیز از هنر ایرانی ترتیب داده شده بود. در این نمایشگاه علاوه بر اشیاء نفیسی که از کلکسیون های مختلف رومانی گردآوری شده بود، نسخ خطی فارسی و مینیاتورهای زیبای ایرانی نیز دیده می شد.

۴۶ - ترجمه شده از: Henri Broms, Two Studies in the Relations of Hafiz and the West, 1968.

۴۷ - مارتا بیسکو به سال ۱۸۹۰ در بوکارست به دنیا آمد و از نویسندگان فرانسوی رومانی الاصل است. وی در سال ۱۹۰۵ مسافرتی به ایران کرد و از شهرهای رشت، تهران و اصفهان دیدن نمود. بلافاصله بعد از بازگشت به پاریس به تشویق Maurice Barrès کتاب هشت بهشت را به رشته تحریر درآورد. این کتاب با موفقیت زیادی روبرو شد و مورد تأیید بسیاری از نویسندگان منجمله مارسل پروست Marcel Proust قرار گرفت. م. بیسکو در سال ۱۹۱۲ کتاب «اسکندر آسیایی» Alexandre Asiatique را منتشر کرد؛ در این کتاب نیز تأثیر مسافرتش به ایران احساس می شود.

۴۸ - نویسنده مقاله به تأثیر ایران در شعر م. بیسکو که تا آن زمان تقریباً بدان توجهی نشده بود، اشاره می کند و برای اثبات عقیده خود از عناوین زیر شاهد آورده است:

A l'ombre d'Omar Khayyam, Persian Poem Woven in a Carpet, Persian Love Songs (The Rings of Bells: An Odd Volume, published in the Aid of the Belfry, Fund, South Milton Church, Couth Devon, 1909, صفحات ۴۸، ۵۵ و ۵۷.

بعد از جنگ دوم جهانی، نویسنده و شاعر پرکار اوزیبو کامیلار^{۴۹} نظر خود را به ادبیات مشرق زمین دوخت. وی علاوه بر ترجمه اشعار شعرای کلاسیک چین، دست به ترجمه رباعیات خیام زد.

کامیلار داستانهای هزارویک شب را برای کودکان در سه جلد بازگو کرد و بی اندازه مورد استقبال قرار گرفت. وی در ۱۹۶۶ برای همین خوانندگان خردسال کتابی به نام جادوی فراق منتشر کرد و در آن مقالات و داستانهایی درباره زندگی و فعالیت های مردان بزرگ رومانیایی و خارجی نگاشت. در بین اینان سرگذشت دوشخصیت بزرگ ادبیات جهان یعنی سعدی و فردوسی نیز تحت عناوین «مسافرت های مسیح»^{۵۰} و «رامشگر بهشتی»^{۵۱} آمده است.

علاوه بر آنچه گذشت، هرچند گاه مقالاتی تحقیقی نیز در مورد شخصیت های بزرگ ادبی ویا علمی ایرانی چون حافظ^{۵۲}، فردوسی^{۵۳} و بیرونی^{۵۴} منتشر شده است.

باتوجه به آنچه گفته آمد، نویسنده در این مقاله سعی بر آن داشت تا فهرستی از ترجمه های آثار ادب فارسی را به زبان رومانیایی، به ویژه در آغاز دوره ای که خواننده رومانی زبان با ارزش های والای آن آشنا می شد، به دست بدهد.

۴۹ - اوزیبو - کامیلار (۱۹۶۵ - ۱۹۱۰).

۵۰ - جادوی فراق، بوکارست، ۱۹۶۶، ص ۸۶ - ۷۸.

۵۱ - همان کتاب، ص ۱۱۶ - ۸۷.

۵۲ - ویورل باجاکو، ششصد و پنجاهمین سال تولد حافظ در Orizont (۳)، شماره ۶۱۴، ص ۲.

۲۳ اکتبر ۱۹۷۰.

۵۳ - نیکلای بولتا Nicolae Babota، فردوسی و گنج فارسی، در Labirintal، بوکارست،

۱۹۷۰، ص ۲۸۳-۲۹۰؛ ویورل باجاکو، یک شاه، یک شاعر و یک هزارسال شمرحماسی در Magazin istoric

دوره هفتم، شماره ۱۰ (۷۹)، بوکارست، ۱۹۷۳.

۵۴ - ویورل باجاکو، بیرونی، در بولتن کمیسیون ملی کشور رومانی برای یونسکو نمره ۴ - ۳،

ص ۱۲۲ - ۱۱۹، ۱۹۷۳.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی